

SZALON 85

Találkozni akartam vele. Felhívtam, hogy adnék neki egy festményt a legújabb munkáim közül.

– Ezer örömmel – mondta fesztelenül a telefonban, mintha tegnap beszéltünk volna utoljára, pedig legalább két éve, hogy néhány udvarias mondatot váltottunk egy megnyitón.

A válasza megnyugtató. Ezek szerint még számítok egy kicsit, gondoltam, miközben abban maradtunk, hogy két nappal később a Szalon 85-ben találkozunk.

Bernáthot akkor ismertem meg, amikor néhány éve az egyik képemet beválogatta egy nemzetközi kiállítás anyagai közé. A legnagyobb nevek mellett szerepelhettem. Akkor azt hittem, ez jelent valamit, innen egyenes az út a Kossuth-díjig, még akkor is, ha a pályát nem huszonévesen kezdtem, és festeni is csak egy fizetős esti iskolában tanultam néhány évig. Mindig is ezt szerettem volna csinálni, csak nem hittem el, hogy sikerülhet. A családban rendes munkája volt mindenkinek, és nevetségesnek éreztem, hogy én ilyen léhűtő életet éljek. Jó, persze volt mellette más munkám is, németet tanítottam és fordítottam, de akkor is.

– Meg lehet ebből élni? – kérdezték az ismerőseim, amikor mégis belevágtam.

– Az ember nem ezért csinálja – mondtam ilyenkor, eleinte büszkén, de ahogy múltak az évek, egyre bizonytalanabban, mert láttam a szemükben a kételyt és az értetlenséget, hogy persze vannak a művészek, akiket ők is sokra tartanak, sztárok, akiknek a plakátjaival tele van a város, na meg a régi nagy mesterek, de hogy egy normális ember a hobbijának éljen...

Az elején nem érdekelt. De aztán évek teltek el anélkül, hogy bárki felfigyelt volna a munkáimra. A kiállításaimra csak a rokonok és barátok jöttek el. Az utóbbi időben már ők is egyre kevesebben. Terhes volt minden évben szanalomból vagy kötelességből szabaddá tenni magukat.

– Ennek itt szépek a színei, illene a nappaliban álló garnitúránkhöz – dicsérte meg hangosan az egyik képemet a legutóbbi kiállításom megnyitóján a nagynéném, amelyen az élet és a halál örök körforgását szerettem volna ábrázolni.

Igyekeztem mosolyogni, de legszívesebben ráültem volna a szájára. Mindenki rá figyelt, miközben a művészettörténész épp a modern ember feloldhatatlan magányáról beszélt. Egy hónapig könyörögtem a nőnek, hogy vállalja a laudációt, írtam neki vagy három e-mailt, aztán elmentem egy előadására, hogy személyesen kérjem fel. Először azt mondta, nagyon elfoglalt, de végül a régi ismeretségre való tekintettel, belement. Ő is tanított a festőiskolában, és mindig arról beszélt, sosem késő elkezdni, ha az ember tényleg úgy érzi, ez az, amire született. Abban bíztam, a nevére eljönnek páran a szakmából, de csak egy-két tanítványa lézengett a fal mellett lévő büféasztalnál, és lopkodta a pogácsát.

Kicsit később néhány másik vendég suttogására lettem figyelmes.

– Ilyesmit a tizedéért megkapok próbában az Ikeában – mondta az egyik a képek felé bökve.

Aztán észrevették, hogy nézem őket. Elhallgattak, visszafordultak a tépett, vörös hajú művészettörténész felé, és igyekeztek értelmes arcot vágni. Amikor vége lett a beszédnek, mindenki gratulált, gyorsan megitta a borát, és elbúcsúzott. Egyedül maradtam az üres műteremben. Összesöpörtem, kidobtam a koszos műanyag poharakat, aztán hazaindultam. A férjem még ébren volt, mikor benyitottam a lakásba. Leroskadtam a kanapéra.

– Jól sikerült? – kérdezte.

Sóhajtottam.

– Egyre kevésbé érzem, mi értelme ennek az egésznek.

– A lényeg, hogy szeresd a munkád – mondta, miközben fél szemmel a tévét nézte.

– De kit érdekel ez rajtam kívül?

– Ha majd olyat csinálsz, mások is észre fogják venni.

– Ez nem ilyen egyszerű, kellene a kapcsolatok.

– Nem értem, miért akarsz folyton a szakmának megfelelni.

– Tudom, hogy ez a baj, a megfelelés – válaszoltam szomorúan, és aludni mentem.

De hiába igyekeztem, szörnyen fájt, hogy a kiállításról nem írtak a kritikusok. Közönség is alig volt, a megnyitó után csak egy eltévedt iskolai osztály esett be az egyik nap a külvárosi galériába. Egy hullókiállítás akartak megnézni, amelynek elérték a neten egy hónappal az időpontját.

A férjem sem jött el, hiába hívtam, azt mondta, nem ért hozzá, és nem akar a véleményével megbántani. Próbáltam elfogadni, csak azt nem tudtam, honnan tudja, hogy nem fog neki tetszeni. A bontás előtti napon még egyszer rákérdeztem.

– Tudod, hogy nem érdekel a festészet. Egyszerűen nem tudok veled mit kezdeni – válaszolta.

Nyeltem egy nagyot, olyan volt, mintha kést szúrt volna belém, de aztán arra gondoltam, nem kényszeríthetem arra, hogy olyan ügyben vegyen részt, ami ennyire hidegen hagyja.

Utáltam magam, amiért nem tudok laza és független lenni. Mégis folyton azon törtem a fejem, hogy tudnám a képeimre felhívni a figyelmet. Ezért akartam Bernáthtal is találkozni, és mutatni neki valamit a munkáim közül, mert a megnyitóra ő sem jött el. Talán lát majd fantáziát a képeimben, és ajánlja másoknak is. Na, nem mintha én el lettem volna ájulva a dolgaitól. Vén róka volt, aki még mindig a húsz évvel ezelőtti sikereiből élt. De azt jól csinálta. A festők mellett neves színészek, írók, rendezők, zenészek voltak a barátai, havonta máshol nyitott meg kiállítást, kulturális szervezetek elnöke volt, emellett tanított a képzőművészeti egyetemen.

A Szalon 85 egy belvárosi lakásban működött. Amikor megérkeztem, sok ismert arcot láttam, fiatalabb és idősebb festőket, fotósokat, a szakma krémjét, de voltak itt kritikusok, írók is. Megálltam a bejáratnál, kezemben a vastag barna papírba csomagolt, cukorspárgával átkötött képpel. Néztem a sok embert, akik mintha egy nagy család tagjai volnának, kedélyesen beszélgettek, járkáltak a képek előtt, összehúzott szemmel, zsebre vágott kézzel méregették a festményeket, és ha ismerőssel találkoztak, egymás nyakába borultak. Odaintettem Bernáthnak, ő visszamosolygott, aztán tovább beszélgetett egy kritikussal. Nem mentem oda, nem akartam tolakodni, továbbra is az ajtóban ácsorogtam, és néztem, kihez tudnék csatlakozni. Hiába ismertem majdnem mindenkit, olyan volt, mintha egy fal venne körül, vagy egy láthatatlanná tévő búra. Senki sem jött oda hozzám, csak néhányan biccentettek felém. Tudtam, oda kéne lépnem valamelyik beszélgető csoporthoz, de fogalmam sem volt, mit mondjak nekik.

Inkább végignézttem a falra kitett fotókat. Meztelen háziasszonyok ültek rajtuk kötényben, fakanállal egy-egy fotelban, és kifejezéstelen arccal meredtek a nézőre. Volt, aki egy vasalódeszka felett görnyedt, a fején hajcsavarokkal. Visszeres lábak, szőrös szeméremdombok, császármetszéstől heges hasak virítottak a képeken. Azon gondolkoztam, hogyan tudta a művész rávenni az alanyokat a fotózásra, és vajon ők is itt vannak-e a megnyitón.

Elhatároztam, hogy megkérdezem Bernáthot. Akkor legalább nem állunk majd kukán, mert én tényleg nem tudom, mit mondjak neki egy ilyen helyzetben azon kívül, hogy tessék, itt a kép, nézd meg, és segíts.

A beszéd hál' istennek nem tartott sokáig, de már így is megfájdult a derekam. Bernáth a művészet értelméről beszélt, arról, hogy egy kép az értéktelen életvilágból az embert egy értékes szférába tudja átlendíteni. Nem értettem, a hajcsavaros nők és a visszeres lábak milyen értéket képviselnek, de gondoltam, biztos én vagyok a hülye.

– Hogy tetszik? – lépett oda hozzám nemsokára Bernáth.

Összereztem, észre se vettem, hogy közeledik.

– Érdekes – válaszoltam –, bár nem gondolod, hogy kezd unalmassá válni a meztelenség?

Bernáth megvonta a vállát.

– Talán igen, de ebben az esetben túlmutat önmagán.

Sokatmondón bólintottam. Nem akartam vitázni, sosem tudom ilyenkor eldönteni, nem velem van-e a baj, talán nincs szemem ahhoz, amit olyan sokan jónak látnak. Lám, itt ez a rengeteg ember, mind dicsérik a művészt, az én véleményem mit se számít, hiszen hol vagyok még attól, hogy ilyen helyen állítsak ki. A külvárosi galéria is szívességet tett, hogy befogadta a képeimet. Csak ez számít, a győztes mindent visz, az válik igazzá, amit a többség annak vél. Ekkor eszembe jutott a festmény, amelyet még mindig ott szorongattam a kezemben. Éreztem, hogy a papír egészen átnedvesedett, ahol görcsösen markoltam.

– Erről majdnem elfeledkeztem – szólaltam meg hirtelen.

Nagy lendülettel előkaptam a hónom alól a csomagot, és odanyújtottam Bernáthnak, aki nem számított erre a heves mozdulatra, és mielőtt átvehette volna, a képpel kivertem a kezéből a poharat. Egyszerre nyúltunk a pohár és a kép után, nem tudtuk eldönteni, melyik a fontosabb, és végül mindkettő leesett a földre. A pohár nagyot csattant, a bor ráfröccsent a falra és Bernáth nadrágjára. A képnek szerencsére nem lett különösebb baja, csupán a zsírpapír ázott át néhány helyen.

– Annyira sajnálom – mondtam, miközben az okkersárga harisnyámat bámultam, amelyen szintén borfoltok virítottak. Mi lesz, ha valaki vérfoltoknak látja majd, villant át az agyamon, de nem volt mit tenni, nem volt nálam váltóruha.

Odasétáltunk egy talpas büféasztalhoz.

– Akkor még egyszer – mondtam, és a kezébe nyomtam a csomagot.

– Most nem nyitom ki, majd inkább otthon – válaszolta Bernáth.

– Isten ments, persze – vágtam rá. – Ez csak egy apróság, igazából szóra sem érdemes – bólogattam, miközben éreztem, hogy izzadni kezdek a kínos helyzettől. Eszembe jutott, hogy fürdés után elfelejtettem dezodort

használni. Ragadt a hónaljам, igyekeztem minél jobban magamhoz szorítani a karom, hátha a szag így kevésbé szökik ki. Végül is messzebb ül tőlem, talán nem érzi.

Miközben a kiállításról beszélgettünk, majd kiesett a szeme, úgy bámult. Ezek szerint még nem ért el hozzá a szag, állapítottam meg, egyébként biztos, nem nézne így rám. Az első perctől fogva tudtam, hogy tetszem neki, de úgy tettem, mintha nem venném észre. Mindig ez van. Senkit nem érdekel, mit csinálok, csak azt az egyet akarják. De nekem ez így nem kell, legalább egyszer az életben szeretném tudni, érek-e valamit.

Nemsokára hárman csatlakoztak hozzánk. Fellegeztem. Az egyik pasast ismertem az iskolából, ahol festeni tanultam. Kopaszodó férfi volt, ritkás fekete haját keresztbe fésülte fénylő homlokán. Közel járt a hatvanhoz, harmadvonalbeli festő volt, de egyébként rendes fickó. Válságba juthatott a kapcsolata, fél szavakkal célzott csak rá, nem teljesen értettem, de nem akartam megkérdezni, nem voltunk olyan jóban. Vele volt egy hosszú hajú, hangos nő is, aki régen szobrászként dolgozott, de húsz éve nem készített egyetlen szobrot sem. Mindig azt hangoztatta, ez a rendszer hibája, amely csak a férfiakat ismeri el. Ezen néha én is elgondolkozom, talán nekem is ezért mennek olyan nehezen a dolgaim, de még ha mindez igaz lenne, akkor sem értem, hol vannak ennek a nőnek a szobrai, amelyeket a rendszernek értékelni kéne. A harmadik egy szemüveges, szétcigarettázott hangú nő volt, csak a nevét hallottam, meg hogy filmrendező, de már rég nem kap forgatásra pénzt. Időnként a Bábszínház különtermében állít színpadra felnőtteknek szóló darabokat. Most is egy ilyen előadásról beszélt, átírta női szemszögből a *Hüvelyk Matyit*. Felajánlotta, hogy menjünk el valamikor megnézni, ingyen be tudna minket vinni.

– Térjünk vissza rá – mondta Bernáth, de többet nem beszélünk erről.

Egy ideje figyeltem egy nőt, aki szintén egyedül ácsorgott a bejáratnál nem messze. Kábé harmincöt éves lehetett, akárcsak én, vékony volt és magas, a melle lapos, az arca sápadt. Néha felénk nézett, aztán újra körbetekintett, majd a telefonját nyomkodta, mintha halaszthatatlan, sürgős dolgot kellene elintéznie. Aztán átböngészett egy programfüzetet, ráncolta a homlokát, mintha nagyon érdekelné, mi van odaírva. Végül mély levegőt vett anélkül, hogy felnézett volna a füzetből, és odajött az asztalunkhoz.

– Nem gond? – kérdezte, mire a többiek intettek, hogy csak tessék.

A nő bemutatkozott, de nem értettem a nevét.

Egy darabig hallgatta a beszélgetésünket, de valószínűleg túl nagy volt a zaj. A teremben bekapcsoltak egy magnót, néhányan már táncoltak. Sze-

rettem volna kérdezni tőle valamit, hogy ne üljön köztünk olyan egyedül. De semmi nem jutott az eszembe, és jobban érdekelt, mit mond Bernáth. A meztelenség esztétikájáról beszélt.

– Ha egyenruhaként tekintünk a meztelen testre, akkor ez egy kiáltvány az uniformizált társadalmi berendezkedés ellen – jelentette ki.

A többiek bólogattak. Én viszont nem bírtam ki, hogy ne szóljak hozzá.

– Nem gondoljátok, hogy a kifejezési formáknak néha meg kéne újulniuk? – kérdeztem.

Nem válaszolt senki, talán nekem sem kellett volna megszólalni. Ekkor észre vettem, hogy a nő, aki nemrég ült az asztalunkhoz, köszönés nélkül elment.

– Szegény – mondtam Bernáthnak, mire ő megvonta a vállát.

– Azért ezzel nem állunk szóba – válaszolta.

– Miért, ki ez?

– Nem tudod? Hát, a Major Anett – mondta.

– Tényleg?

Csodálkoztam, hogy nem ismertem fel. Így még jobban megsajnáltam, mert igaz, hogy nem jó festő, csak a média kapta fel, de miért kell ezért utálni? Viszont ezek szerint örülhettek, mert a mester velem legalább hajlandó szóba állni, bár ahogy elnéztem ezt a másik három figurát az asztalnál, talán inkább a lúzereket kedveli, akik mellett még mindig jobbnak tűnhet.

– Táncolunk? – fordult ekkor hirtelen hozzám Bernáth, és láttam, hogy a kopaszodó festő és a cigarettaszagú rendezőnő már ott nyomul a táncparketten.

– Hú, én azt nem tudok – válaszoltam, és gyorsan nézegetni kezdtem az üzeneteimet a telefonomon, hogy ne kelljen tovább magyarázkodnom.

Maradt neki a vastag karú, kócos hajú nő, azt vitte magával, hamarosan ott küzdöttek egymással a parketten. A férfi vezetni próbálta a loncsost, de az folyton mást csinált, ráadásul a ritmust sem érezte, így inkább csak rázták egymást, majd párat léptek előre-hátra, aztán összecsapták a magasban a kezüket. Figyeltem őket az asztaltól, rámosolyogtam Bernáthra, hogy azért érezze, lélekben velem vagyok, csak hát mit tegyek, ha egyszer kétféleképpen születtem. Nem sokkal később intettem neki, és rámutattam az órára, hogy indulnom kell. Otthagyta a loncsost, és lihegve felém tartott. Na, most már talán ő is büdös, futott át az agyamon, így kevésbé fogja érezni a szagomat, ha pusztit akar adni. Közben felvettem a kabátom, reméltem, talán az is szigetel valamennyit.

– Ilyen hamar? – kérdezte.

– Muszáj. Holnap reggel dolgozni megyek.
– Mit csinálsz? – kérdezte, mire lesütöttem a szemem.
– Németet tanítok, tudom, nem nagy szám, de valamiből meg kell élni
– hadartam.

– Nem kell azt szégyellni – mondta, mire rámosolyogtam.

Elindultunk a kijárat felé. Én mentem elől, ő utánam. Szaporáztam a lépteimet, hogy minél előbb leérjünk az utcára. Éreztem, hogy hátulról méricskél, a tekintetével végigtapogat. De úgy éreztem, muszáj ezt elviselni, ő legalább szóba áll velem, ha másért nem, hát ezért.

Végül megálltunk a kapu előtt.

– Hát akkor – néztem rá, és kezet nyújtottam neki.

Ő finoman megszorította, aztán sóvárogva rám nézett. Toporgott a belvárosi, gangos ház koszos bejárata előtt, a kapu nyitva volt a háta mögött, érezni lehetett a félig nyitott kukákból áradó szemétszagot.

– Köszönök mindent – mondtam.

– Én is örültem, ha gondolod, máskor is találkozhatunk. A jövő hétre például van két szabad jegyem az Operába.

– Sajnos nem jó nekem – válaszoltam.

– És két hét múlva egy hangverseny?

Hát jó, gondoltam, akkor jobb az ügyet tisztázni, mint ezt a macskagégér játékot játszani. Mély levegőt vettem.

– Ne haragudj, igazán kedves tőled, de én szeretem a férjemet.

Elhallgatott, aztán halkán válaszolt, hogy ő érti, persze, számított is erre, csak reménykedett, hátha mégis, mert ahogy meglátott, beléhasított, talán neki is lehet egyszer szerencséje.

– Egyszer? – csodálkoztam, hiszen ki lehetne szerencsésebb nála, elismert festő, magánszemélyek veszik a képeit, az utcán megismerik az emberek, a kritikusokról nem is beszélve, aztán gondolom, ott a családja, csak nyilván ahhoz van szokva, hogy csak csettintenie kell, és megkaphat bárkit. Nehogy már én sajnáljam, én, akinek semmi sem jutott, aki még negyvenévesen is itt kuncsorog, mert jó, persze, szép a család, van férj, gyerekek, ilyesmi, de akkor is.

– Te nem tudod? – kérdezett vissza.

– Micsodát? – csodálkoztam.

– Két éve egyedül vagyok.

Na és, gondoltam magamban, nyilván kirakta az asszony, nem bírta tovább, hogy folyton más nők után jár. De azért megkérdeztem udvariasságból, mi történt.

– Végül is elmondhatom. Nem titok. Tíz évig voltunk együtt a feleséggel. Sokáig azt hittem, minden rendben van köztünk, pedig gyakran volt depressziós, ilyenkor hetekig csak feküdt egy elsötétített szobában, a gyereket én láttam el, de én így is szerettem. Végül keresett magának egy pszichiátert, azt mondta, talán ettől jobban lesz. Nem sokkal később bejelentette, hogy neki ez nem megy tovább, nem akar úgy meghalni, hogy szerepet játszott egész életében. Elköltözött a szeretőjéhez, akivel, mint kiderült, évek óta találkozgatott.

Nem tudtam megszólalni.

– De legalább ott van neked a festés, mindenki elismer, rengeteg barátod van – hebegtem végül.

Legyintett.

– Ezek nem fontos dolgok.

– Dehogynem.

Felnevetett.

– Irigylem a férjedet – mondta, és rám nézett.

– Miért? – csodálkoztam.

– Szép felesége van, aki ráadásul szereti.

– Nem tudom, ő is szerencsésnek érzi-e magát – legyintettem.

– Hogy érted?

Lehajtottam a fejem.

– Folyton csak keresgélek. Sehol sem találok a helyem. Lehet, hogy én vagyok a felesleges ember, akinek kár volt megszületnie.

– Te egy tehetséges nő vagy. Miért kételkedsz folyton magadban?

– Lassan negyven vagyok.

– Ennyi idősen még engem sem ismert senki.

– A férjem azt mondja, jobb lenne, ha belátnám végre, nem nekem való ez az egész.

– És te mit gondolsz?

Felnevettem.

– Csak akkor vagyok boldog, ha ecset van a kezemben.

– Meg fogom nézni a képed.

Rámosolyogtam. Némán ácsorogtunk egymással szemben még egy darabig. Hideg szél söpört végig az utcán. Összehúztam a kabátomat.

– Mennem kell – mondtam.

Bólintott, intett nekem, és visszament a többiekhez a Szalon 85-be.